

Castricum – Bakkum | Doornduijn

In opdracht van de Provincie Noord-Holland zijn op een stuk landbouwgrond in Bakkum-Noord (gemeente Castricum), vlakbij Egmond-Binnen, enkele proefsleuven aangelegd. In het verleden zijn op dit perceel bij de aanleg van een drainage veel middeleeuwse munten tevoorschijn gekomen, waaronder elf sceatta's uit de eerste helft van de 8ste eeuw, een Karolingische denarius van Lotharius (840-855), een laat-Karolingische denarius van Lodewijk het Kind (899-911) en een 11de-eeuwse penning van Edward de Belijder (1042-1066). Daarnaast zijn er ook Romeinse munten en veel Hollandse penningen gevonden. Het meest uitzonderlijk waren echter de Angelsaksische styca's uit de eerste helft van de 9de eeuw, waarvan er twee waarschijnlijk uit Northumbrië komen.

Deze munten, afkomstig van de collectie Herman Zomerdijk, zijn nu in het bezit van Huis van Hilde in Castricum. De aard van deze vondsten, hun herkomst, datering en de specifieke vragen over de context leidden tot dit onderzoek. Het onderzoek is gemotiveerd vanuit het collectiebeheer van Huis van Hilde. Het terrein wordt niet bedreigd door nieuwbouw en blijft gewoon akkerland. Een belangrijke vraag bij dit onderzoek was in hoeverre vondsten en sporen worden bedreigd en of op een of andere wijze kon worden bevestigd dat bovengenoemde munten inderdaad van deze plek afkomstig zijn. Om een direct verband met de eerdere vondsten te kunnen leggen is er een sleuf gelegd over de destijds aangelegde drainagesleuf. Hierbij is specifiek gelet op zorgvuldige metaaldetectie.

Hier werden in de eerste werkput twee zilveren denarii gevonden: een van Lodewijk de Vrome (814-840) en een van zijn zoon Lotharius (840-855).

Beide munten zijn van het Christiana Religio-type; het meest voorkomende munttype in de Karolingische periode. Op de voorzijde echter staat de naam van de keizer verhaspeld. Het gaat hier dus om niet-officiële denarii uit een onbekende muntplaats. Een vergelijkbare munt zat al in de collectie van Huis van Hilde. De munt met het opschrift IOTAHVSIPEPAT, een verbastering van Lotharius Imperator (keizer Lotharius), worden door de numismaat Simon Coupland gekoppeld aan een Deense leenheer van Lotharius (Coupland 2017). Hoogstwaarschijnlijk gaat het om Rorik, die zijn machtsbasis in Noord-Holland, mogelijk op Wieringen had (Besteman 2006). Het verhaspelen van de naam van zijn heer kwam door de ongeletterdheid van de stempelsnijder en was mogelijk ook een sneer naar Lotharius (Coupland 2017). De munten hebben het goede gewicht, (zelfs iets meer dan de verplichte 1,7 gram) en zijn dus geen vervalsingen. Het verspreidingsgebied is het belangrijkste argument om deze munten aan Rorik te koppelen, want ze zijn voornamelijk in Nederland gevonden (o.a. Westerklief II, Schagen, Dorestad, Aalst (NB), Groningen, Amerongen (U), De Meern (U), Dreumel (G) en slechts twee in Engeland (Coupland 2001 en 2017). Van de achterkant van deze IOTAHVSIPEPAT-munt (met de tempel) is een parallel bekend uit Dorestad geslagen met hetzelfde stempel.

Op de tweede munt is de naam van Lodewijk geschreven, maar lijken de K en S omgedraaid

Kruis met
omschrift
IIIVDOVI XZ
V HMOP
verbastering van
LUDOVICUS
IMPERATOR

Denarius zilver,
Frankisch
uit 816-840
Tempel met
omschrift
HSTIANAI
RELIGIO

Omschrift
IOTAHVSIPEPA
(T) verbastering
van LOTHARIUS
IMPERATOR

Zilveren Denarius,
Frankisch
uit 840-855
Tempel met
omschrift
HSTIANA
RELIGIO

Twee Karolingische denarii die zijn gevonden tijdens het onderzoek te Doornduijn. Beide komen uit een onbekende muntplaats. Deze zilveren munten lijken op denarii van de Frankische keizers Lodewijk de Vrome (816-840) en Lotharius I (840-855), resp. zoon en kleinzoon van Karel de Grote, maar het zijn imitaties.

Dat is te zien aan hun onbeholpen letters. Waarschijnlijk zijn de munten geslagen door de Deense leenmannen van de Frankische keizers in het Nederlandse kustgebied. Ze waren in omloop in de tijd dat Deense Vikingen namens Lotharius het bewind voerden.

en de U achteraan te staan. Er staat dus zoiets als HMOP [IMP] IIIVDOVI KS V [LUDOVIKUS] met een gespiegelde K en S. Ook hier wijst de verhaspeling vermoedelijk op een niet-officiële muntplaats met een niet zo goede stempelsnijder. Vooralsnog konden hiervoor geen duidelijke parallellen gevonden worden, maar ze passen wel min of meer bij de andere niet-officiële munten.

Het is nog te vroeg om veel over het hele muntspectrum te zeggen, maar de sceatta's, styca's en denarii laten een chronologisch gat zien tussen het einde van de 8ste eeuw en circa 830, de regeerperiode van Karel de Grote en het begin van de regeerperiode van zijn zoon Lodewijk de Vrome. De styca's en denarii zijn van rond het midden van de 9de eeuw, de tijd waarin Rorik beleend was met een groot deel van het kustgebied. Weliswaar zijn er in de streek rondom Egmond legendes en verwijzingen naar Rorik (zo zou de naam Runx van de Runxput bij Heiloo verwijzen naar Rorik), maar tot nu toe waren er erg weinig archeologische aanwijzingen die ook maar in de buurt kwamen van de korte periode van Vikingheerschappij. De vondsten

Foto©Hollandia archeologen

Kapfibula uit de late
1ste eeuw gevonden in de
tweede proefsleuf.

Uit de eerste proefsleuf op het terrein Doorduijn komen diverse nederzettingssporen tevoorschijn.

Foto©Hollandia archeologe

en opgravingen op Doorduijn zijn de eerste concrete vondsten die zowel verbonden kunnen worden met de Vikingen (niet-officiële muntslag) als precies te dateren rond het midden van de 9de eeuw. Over de context van de vondsten kunnen we kort zijn: in de proefsleuf lagen onder een diepliggende oude cultuurlaag, waar de meeste munten waarschijnlijk uit afkomstig zijn, honderden nederzettingssporen, zoals paalkuilen, greppels, sloten en waarschijnlijk een waterput. Uit de grijze cultuurlaag kwamen ook andere metaalvondsten uit dezelfde periode, zoals een pijlpunt, een pincet (of baardtang) versierd met puntcirkels en de baard van een typisch 9de-eeuwse sleutel, die vaak in Scandinavië wordt gevonden. Het aardewerk dat uit deze sleuf verzameld werd, komt eveneens uit de Karolingische periode. Het zijn fragmenten van Badorfpotten, een reliëfbandamfoor, bolpotten en een kogelpot. In een tweede sleuf werden nog wel Karolingische scherven gevonden, maar de sporen daaruit bleken allemaal te dateren in de Romeinse Tijd, vermoedelijk vooral in de 2de en 3de eeuw. Hierbij werd een nagenoeg complete kapfibula gevonden. De munten komen dus uit een nederzettingcontext, maar er blijven veel vragen over de 'kraamkamer' van het Hollandse gravenhuis - nadat de opvolger van Rorik in de 9de eeuw werd vermoord, ontstond immers het graafschap Holland -, die nog niet zijn beantwoord.

Hollandia Archeologen, Jan de Koning

Foto©Hollandia archeologen

Een baardtang versierd met puntcirkels, die in dezelfde laag als de munten gevonden is.